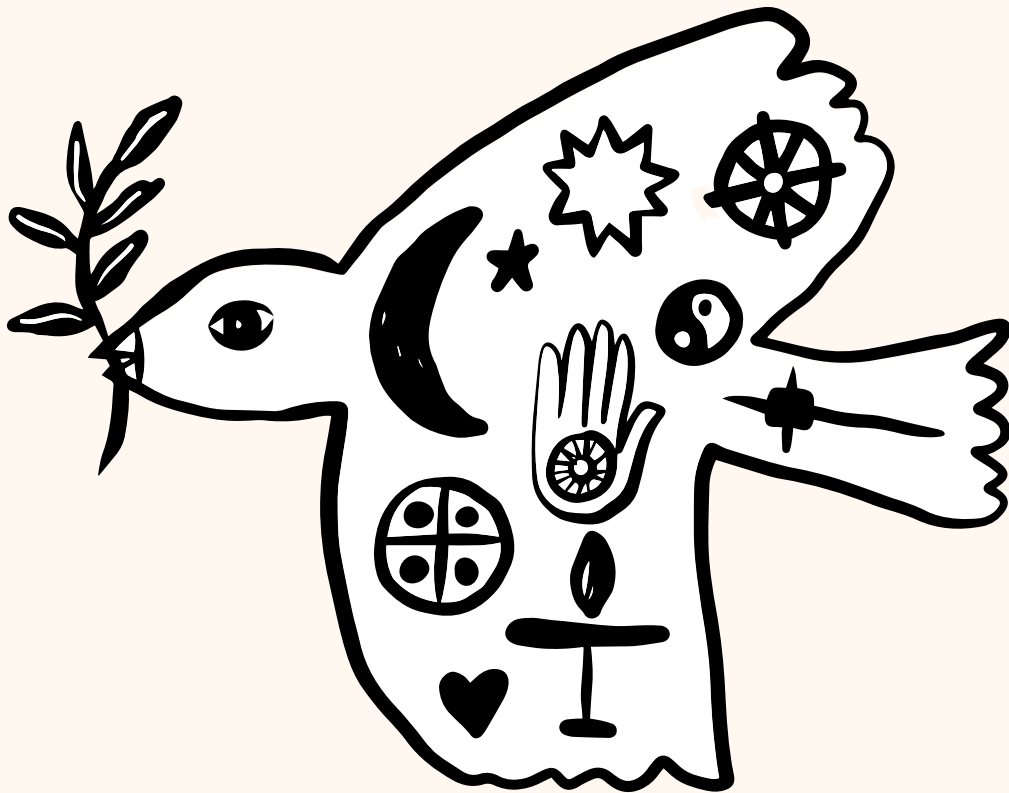

KATSOMUSTEN VÄLINEN DIALOGI JA TUNTEET

- Ennakkoluuloista yhteisymmärrykseen

Enni Keski-Saari

Julkaisija: Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry
2025

Taitto: Annika Pohjanen

Kuvituskuvat: Piia Keto

Työryhmä: Enni Keski-Saari, Vesa Soikkeli, Anuleena Kimanen, Marja Laine,
Baiair Kutal

ISBN: 978-952-65655-0-7

FOKUS
Katsomusdialogin vahvistaja

ALKUSANAT

Elämme maailmassa, jossa tapaamme jatkuvasti ihmisiä, joiden katsomuksellinen tausta eli maailmankatsomukseen liittyvät käsitykset eroavat monin tavoin omistamme. Maailmankatsomus koostuu maailmankuvaan, arvoihin ja elämään liittyvistä käsityksistä. Osalla ihmisistä uskonto ohjaa keskeisesti maailmankatsomusta, kun taas osan maailmankatsomuksessa tai uskontoon ja uskontoihin voidaan suhtautua välinpitämättömästi tai negatiivisesti. Katsomuksellinen taustamme on myös osa identiteettiämme. Identiteettiimme kuuluu myös monia muita osia, jonka eri puolet aktivoituvat eri tilanteissa. Enemmistöön kuuluvilla katsomuksellinen identiteetti on harvoin keskeisessä osassa omaa identiteettiä ja kyseinen identiteetin osa aktivoituu myös harvemmin. Katsomuksellisilla vähemmistöillä vuorostaan oma katsomus voi olla hyvinkin keskeisessä ja aktiivisessa osassa identiteettiä. Tämä johtuu siitä, että enemmistökatsomusta edustava joutuu harvoin kyseenalaistamaan omaa katsomustaan. Vähemmistöjen edustajat sen sijaan joutuvat kohtaamaan jopa päivittäin katsomukseensa liittyviä ennako-oletuksia.

Kun erilaiset katsomukset kohtaavat - ja kun erilaiset aktivoituneet katsomukselliset identiteetit kohtaavat ihmisten vuorovaikutuksessa -, kohtaamiset usein herättävät myös erilaisia tunteita. Pelko on tunne, joka voi olla läsnä katsomusten välisessä vuorovaikutuksesta, vaikka tästä tunteesta ei usein haluttaisikaan puhua. Tässä materiaalissa tarkastellaan katsomusten välisten kohtaamisten ja pelon välistä suhdetta sekä sitä, miten pelon tunteeseen voi vaikuttaa.

Pedagogisen materiaalin on tuottanut Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry osana Pelon rooli ja transformaation mahdollisuus dialogisessa prosessissa - hanketta, jota on rahoittanut Niilo Helanderin Säätiö. Osana hanketta on tuotettu myös Tiedekulmassa seminaari "Kuka hyötyy katsomuksiin liittyvistä peloista?" yhteistyössä Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry:n Helsingin yliopiston ja STEP-koulutuksen kanssa. Löydät seminaarin tallenteen [täältä](#).

SISÄLLYSLUETTELO

Vinkkejä oppaan käyttöön.....	3
Tehtävä 1 - video.....	5
Tehtävä 2 - Kuka minä olen? Identiteetin ulottuvuudet ja katsomuksellinen identiteetti.....	7
Tehtävä 3 - Kokemuksia katsomuksellisesta identiteetistä ja kohtaamisista.....	9
Tehtävä 4: Uskonnollisten ja uskonnottomien väliset ennakkoluulot.....	11
Tehtävä 5: Uhan tunne, pelko, ennakkoluulot ja ekstremismi.....	12
Tehtävä 6: Katsomukselliset ryhmät ja kysymysten asettelun taito.....	14
Tehtävä 7: Näe ja nimeä hyvä.....	16
Tehtävä 8: 10 ohjetta parempaan katsomusten väliseen dialogiin arjessa.....	17
Tehtävä 9: Katsomusten näkyminen koulussa ja yhteiskunnassa.....	18
Vinkkejä koululle.....	19

VINKKEJÄ OPPAAN KÄYTTÖÖN

Opas on suunnattu toiselle asteelle, mutta harjoitukset voivat sopia myös yläkoululaisille. Aihealueena pelko ja muut tunteet katsomusten välisessä dialogissa sopivat katsomusaineiden opetukseen, teemapäiviin, -pajoihin, monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin sekä soveltuvin osin psykologian sekä suomen kielen ja kirjallisuuden opetukseen.

Oppaan tehtävissä kehitetään nuorten vuorovaikutusosaamista, yhteiskunnallista osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista. Lukion uskonnon opetuksessa oppaan tehtävät soveltuvat Ux1 Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, Ux2 Maailmanlaajuinen [oman uskonnon opetus] ja Ux4 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa - opintojaksojen sisältöihin ja tavoitteisiin. Lukion elämäntutkimustiedon opetuksessa oppaan sisältöjä voi hyödyntää esimerkiksi ET1 Minä ja hyvä elämä, ET4 Katsomukset ja ET5 Uskonnot ja uskonnottomuus -opintojaksoilla. Yläkoulun puolella harjoitukset soveltuvat hyvin maailmanuskontoja ja katsomuksia käsitteleville opintokokonaisuuksille ja vastaa kulttuurista osaamista, vuorovaikutustaitoja, monilukutaitoa ja vaikuttamista käsitteleviin laaja-alaisen osaamisen aloihin. Psykologian osalta osa tehtävistä soveltuu persoonallisuus- ja sosiaalipsykologiaa käsitteleville opintojaksoille ja suomen kielen ja kirjallisuuden oppiaineessa vuorovaikutusta käsitteleville opintojaksoille.

Opas koostuu yhdeksän tehtävää sisältävästä tehtäväpaketistä sekä vinkeistä, miten katsomukset voisi ottaa näkyväksi osaksi koulun arkea. Tehtävät käsittelevät katsomusten välistä kohtaamista, dialogia ja siihen liittyviä tunteita, kuten pelkoa, erilaisista näkökulmista:

Tehtävä 1 - katsotaan video, joka johdattaa pohtimaan erilaisten tunteiden, kuten pelon ja vihan, ja katsomusten välisten kohtaamisten suhdetta

Tehtävä 2 - ohjaa pohtimaan omaa katsomuksellista identiteettiä, sen merkitystä eri ihmisille ja identiteetin osan aktivoitumista

Tehtävä 3 - ohjaa asettumaan toisen ihmisen asemaan ja pohtimaan erilaisten ihmisten kokemuksia, ajatuksia ja tunteita katsomusten välisistä kohtaamisista

Tehtävä 4 - ohjaa pohtimaan uskonnollisten ja uskonottomien välisiä ennakkoluuloja ja sitä, miten ennakkoluuloja voisi purkaa yhteiskunnan eri tasoilla

Tehtävä 5 - tutustutaan pelkoon ja sen lähitunteisiin ja ohjataan pohtimaan pelon ja erilaisten katsomusten kohtaamisten välistä suhdetta, sen näkymistä ja sitä, miten pelkoa voisi vähentää

Tehtävä 6 - tutustutaan itse valittaviin katsomukselliseen ryhmään ja harjoitellaan kunnioittavaa yhteisymmärrystä lisäävää kysymyksen asettelun taitoa

Tehtävä 7 - muistellaan erilaisia katsomuksia ja pohditaan, mitä hyvää eri katsomusten uskomuksissa, opeissa ja käytännöissä on

Tehtävä 8 - pohditaan hyviä dialogitaitoja laatimalla 10 ohjetta parempaan dialogiin

Tehtävä 9 - pohditaan katsomusten näkymistä omassa koulussa tai lukiossa

TEHTÄVÄ 1 - VIDEO

Tarvitset: videon näyttäminen taululta, kysymykset taululla tai työskentelyalustalla

Teema: katsomukset ja tunteet, pelko, vihanpito, uskonnonlukutaito

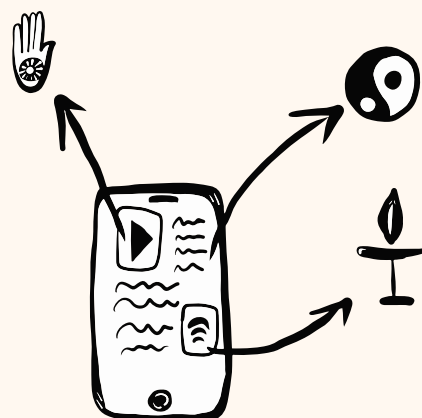
Työskentely: itsenäinen työskentely, keskustelua ryhmissä

Video: LINKKI VIDEOON

Kesto: 15-20 min

Käykää läpi kysymykset ja pohtikaa itsekseen kysymyksiin vastauksia videon aikana. Tämän jälkeen keskustelkaa kysymyksistä yhdessä tai pareittain.

- Onko erilaisten ryhmien välinen vihanpito ihmisille luontaista vai ei?
- Millaisissa olosuhteissa vihamielistä kahtiajakoa erilaisten ryhmien välillä tapahtuu?
- Kuuluuko ihminen yhteen vai useampaan ryhmään? Miten tämä voi edistää katsomusten välistä dialogia?
- Miksi pelkäämme tekemämme virheitä kohdatessamme ihmisiä muista katsomuksellisista taustoista?
- Miten tällaisen pelon tunteen lieventämiseen voitaisiin vaikuttaa?
- Mitä moninäkökulmaisuus mahdollistaa?
- Mitä uskontolukutaidolla tarkoitetaan ja mitä kaikkea siihen liittyy?

TEHTÄVÄ 1 MALLIVASTAUS

1. Ryhmien välisen vihanpidon voidaan nähdä olevan luontaista vain silloin, kun koetaan uhan tunnetta. Itsessään kuitenkin pelkkä oman sisäryhmän suosiminen ei tarkoita ulkoryhmään kohdistettua vihamielisyyttä.

A. Vihamielistä kahtiajakoa tapahtuu, kun ryhmäläiset kokevat, että omaan ryhmään kohdistuu uhkaa.

B. Ihminen kuuluu useampaan ryhmään samanaikaisesti. Tämä voi edistää erilaisten katsomusten välistä dialogia ja yhteisymmärrystä, kun ihmiset ymmärtävät, kuinka paljon heillä on yhteisiä asioita.

2. Virheiden pelko voi tulla siitä, että emme halua loukata muita ihmisiä tietämättömyydellämme tai oletuksillamme.

3. Virheiden pelkoa voitaisiin lieventää opettamalla, että virheiden tekeminen on normaalia ja on tärkeää osata antaa niistä itselle ja toisille anteeksi ja oppia avoimesti uutta ja myöntää virheensä. Samoin tieto aiheesta vähentää pelkoa ja uskonnonlukutaito edistää ymmärrystä katsomuksiin liittyvistä aiheista.

A. Moninäkökulmaisuus mahdollistaa asioiden paremman ymmärryksen ja on avain viisauteen aiheeseen liittyen.

B. Uskontolukutaidolla tarkoitetaan ymmärrystä siitä, mitä uskonnollisuus tai uskonnottomuus voi tarkoittaa muille ihmisille, ja kykyä kunnioittaa tätä. Inkeri Rissanen puhuu "hyväksyvän tunnustamisen arvomaailmasta" osana uskonnonlukutaitoa. Uskontolukutaidolla tarkoitetaan siis laajaa ymmärrystä katsomuksista ja niiden merkityksistä yksilöille sekä maailmalle.

TEHTÄVÄ 2: KUKA MINÄ OLEN? IDENTITEETIN ULOTTUVUUDET JA KATSOMUKSELLINEN IDENTITEETTI

Tarvitset: paperia, kyniä, tehtävänanto taululle

Teema: identiteetti, katsomuksellinen identiteetti

Työskentely: itsenäinen työskentely, keskustelua ryhmissä

Kesto: 30 min

Nuoruudessa jokaiselle ihmiselle alkaa rakentua käsitys siitä, keitä he ovat. Identiteettiin kuuluu lukuisia osa-alueita, kuten henkilökohtainen identiteetti eli käsitys siitä, missä on hyvä, sekä sosiaalinen identiteetti eli käsitys siitä, mihin ryhmiin kuuluu.

Piirrä itsestäsi kuva.

Kuka sinä olet? Kirjoita ympärillesi sinulle keskeisiä osia itsestäsi sekä siitä, mihin erilaisiin ryhmiin koet kuuluvasi. Kirjoita lähemmäksi itseäsi sinulle keskeisiä asioita ja kauemmaksi asioita, joiden koet olevan osa sinua, mutta eivät kuitenkaan ole niin keskeisessä osassa käsitystä itsestäsi.

Miten vastaisit kysykseen “kuka sinä olet” ja “mihin ryhmiin kuulut”? Vastauksia kysymykseen voivat olla esim. omat luonteenpiirteet, asiat, joissa olet hyvä tai joita tykkäät tehdä, unelmat, harrastukset, kaveripiirit, uskonto/uskonottomuus, kansalaisuus, koulu, jne.

Ihmiset ovat sosiaalisia olentoja ja kuuluvat lukuisiin eri ryhmiin. Jokaisella meistä on siis lukuisia sosiaalisen identiteetin puolia. Yhtenä sosiaalisen identiteetin puolista on katsomuksellinen identiteetti. Erilaisissa tilanteissa eri identiteettimme osat aktivoituvat. Toisinaan esimerkiksi sukupuoli-identiteettimme on keskeisessä osassa, toisinaan ei ja toisinaan keskeisessä osassa on jalkapallon pelaaminen ja toisinaan se, mitä jalkapallojoukkuetta eniten fanittaa. Samalla tavoin oman katsomuksellisen identiteetin merkitys vaihtelee ihmisten elämässä.

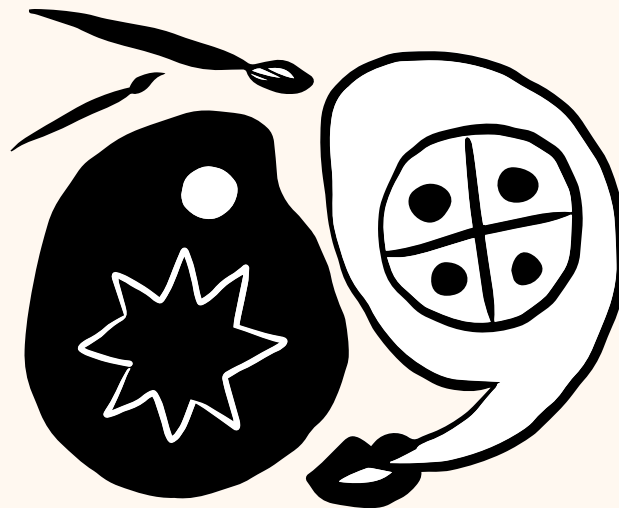
Vähemmistöasemassa oma katsomuksellinen tai kulttuurinen identiteetti saattaa nousta keskeiseksi osaksi omaa identiteettiä sekä omasta ja muiden toimesta.

1. Vertailkaa ryhmässä piirustuksianne. Mitkä asiat olette kokeneet keskeiseksi osaksi identiteettiänne?

2. Missä asemassa oma uskonnollinen tai katsomuksellinen identiteetti on osana sinua? Missä tilanteissa katsomuksellinen identiteettisi on korostunut?

3. Pohtikaa, missä tilanteissa katsomuksellinen identiteettinne voisi korostua.

4. Pohtikaa vielä, minkä takia katsomuksellinen identiteetti korostuu yleensä vähemmistöillä.

TEHTÄVÄ 3: KOKEMUKSIA KATSOMUKSELLISESTA IDENTITEETISTÄ JA KOHTAAMISISTA

Tarvitset: ohjeet taululta tai tehtävä työskentelyalustalle

Teema: empatia, katsomusten välinen kohtaaminen ja tunteet, toisen asemaan asettuminen ja neuvojen antaminen

Työskentely: keskustelua ryhmissä tai itsenäinen toiminta

Kesto: 10-40 min (riippuen käytävien tilanteiden määrästä)

Tarkastelkaa ryhmässä erilaisia tilanteita. Mitä ajatuksia ja tunteita henkilöllä tilanteessa todennäköisesti on? Mitä neuvoja antaisit henkilölle tai miten muuten vastaisit hänelle? Mitä tekisit itse vastaavanlaisessa tilanteessa?

1. "En uskalla käyttää ristinmuotoista heijastinta koulussa, sillä pelkään, että se loukkaisi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia oppilaita"

2. "Koen joskus ulkopuolisuuden tunnetta, kun kaikki kaverini kuuluvat samaan uskonnolliseen yhteisöön ja viettävät juhlia, joita en itse vietä."

3. "Olen ensimmäistä kertaa tapaamassa kumppanini perheen. Minua jännittää, että mokaan jotenkin tai teen jotain väärin, sillä kumppanini ja hänen perheensä ovat osa eri uskontoa ja kulttuurista taustaa kuin minä. Pelkään eniten olevani jollain tavalla vääränlainen heidän silmissään."

4. "Alakoulussa jäin aina luokkaan yksin, kun muut menivät kirkon järjestämään aamunavaukseen. Se sai minut tuntemaan itseni välillä yksinäiseksi sekä erilaiseksi."

5. "Siis apua: Kutsuin paljon mun kavereita synttäreille, mut nyt kesken juhlien tajuttiin, että suolaisissa ruoissa on kinkkua eli possua ja karkeissa liivatetta. Miten voin olla niin tyhmä ja ajattelematon! Juhlat on pilalla. Yks mun uusista hyvistä kavereista ei voi syödä täällä mitään ku on sit vuorostaan allerginen muille tarjoiluille. Voisin vajota maan alle. Ei toi varmaan enää halua olla mun kaveri ku mokasin tällee."

6.”Olin odottamassa bussia, kun joku tuntematon porukka alkoi huudella ja kommentoida ulkonäköäni, vaatteitani ja sitä, mitä kaikkea he olettivat, että minussa ja ”minun kaltaisissani” oli väärää ja ”likaista”. Bussi tuli, hyppäsin sinne pakoon ja nyt pidättelen itkua bussin penkillä samalla kun huudot kaikuvat vielä korvissani. Miten jotkut voivat olla niin kamalia ja julmia?”

7.”Mun mielestä ateistien kanssa ei voi oikeen jutella mistään uskoon liittyvistä kysymyksistä, kun kaikkea pidetään vain heti todisteena Jumalan olemassaoloa vastaan, eikä mitään voi heidän kanssaan tarkastella syvemmin.”

8.”Oon huomannu, että oman uskonnollisen identiteetin paljastaminen aiheuttaa monissa aggressioita. Ihmiset kokee oikeudekseen kommentoida, halveksua ja huutaa solvauksia. Nämä kohtaamiset ovat raskaita. Sen takia en oikeastaan puhu katsomuksellisista asioista oman kuplani ulkopuolella.”

9.”Ennakkoluuloisten ihmisten on opittava kuuntelemaan. Kun opitte tuntemaan toisenne, syntyy luottamuksen ilmapiiri. Kaikkeen voi suhtautua avoimin mielin.”

10.”Mulla on enimmäkseen positiivisia kokemuksia katsomusten välisistä kohtaamisista. Koen, että olen itse kasvanut kulttuurissa, jossa on rohkaistu ja kannustettu puhumaan avoimesti omasta taustastaan. Välillä kohtaa negatiivisiakin reaktioita esim. jos joku ei koe, että uskomuksesi ovat totta. En itse piittaa niistä reaktioista, koska usko on jokaisen henkilökohtainen kokemus eikä kukaan voi väittää sitä vääräksi, vaikka ei itse uskoisi samoihin asioihin.”

TEHTÄVÄ 4: USKONNOLLISTEN JA USKONNOTTOMIEN VÄLISET ENNAKKOLUULOT

Tarvitset: tehtävänanto taululta tai työskentelyalustalla

Teema: ennakkoluulot ja niiden purkaminen, polarisaatio uskonnollisten ja uskonnottomien välillä

Työskentely: keskustelua ryhmissä

Kesto: 20 min

Tutkimuksissa on todettu, että eri katsomusten väliset ennakkoluulot ovat suurimpia uskonnollisten ja uskonnottomien kuin eri uskonnollisten ryhmien edustajien välillä. On myös todettu, että ennakkoluulot yhtä uskontoa kohtaan viittaa ennakkoluuloihin useita eri uskontoja kohtaan.

Pohtikaa:

1. Mitä syitä tutkimuksissa havaitulla uskonnollisten ja uskonnottomien välisellä kuilulla voisi olla?

2. Millaisia ennakkoluuloja uskoisitte, että

- A. uskonnollisilla on uskonnottomia kohtaan
- B. uskonnottomilla on uskonnollisia kohtaan?

3. Onko ennakkoluuloilla mitään perää? Miten ne syntyvät ja miten niitä ylläpidetään?

4. Miten ennakkoluuloja voisi lähteä purkamaan? Mitä voisi tehdä ennakkoluulojen purkamisen eteen

- A. yksilöiden tasolla
- B. erilaisten ryhmittymien, yhdistysten ja järjestöjen tasolla
- C. yhteiskunnan tasolla
- D. kansainvälisellä tasolla?

TEHTÄVÄ 5: UHAN TUNNE, PELKO, ENNAKKOLUULOT JA EKSTREMISMI

Tarvitset: alustus ja tehtävänanto työskentelyalustalla, monisteella tai taululla

Teema: pelko ja sen lähitunteet, katsomukset, ennakkoluulot, ekstremismi, vaikuttamisideoita

Työskentely: ryhmässä tai itsenäisesti työskentely

Kesto: 20-30 min

Teemu Pauhan mukaan muihin ryhmiin vihamielinen suhtautumista tapahtuu silloin, kun oma ryhmä koetaan uhatuksi. Maailmalla on esiintynyt vuosituhansien ajan vihamielisyyttä muita kohtaan ainakin lähes jokaisessa ellei jopa jokaisessa kulttuurissa.

Kahtiajaolla ja siihen yhdistyvällä uhan tunteella ja pelolla on selkeä olemassa oleva paikkansa erilaisissa ryhmissä ympäri maailmaa — ennakkoluuloista ja pienistä peloista äärimuotona ekstremismiin. Ekstremistisillä ryhmillä tarkoitetaan ryhmiä, joita kuvaa äärimmäinen tulkinta omasta uskosta ainoana oikeana olemisesta sekä myöskin muualta tulevan uhan kokemuksesta — samoin kultteihin liittyy tiukka kahtia jako sisä- ja ulkoryhmään sekä näihin liittyvään uhkaan.

Monet meistä ihmisistä uskovat, etteivät he pelkää mitään. Pelko on kuitenkin perustunne, jolla on ollut tärkeä tehtävä lajin selviytymisen kannalta. Pelko ja sen lähitunteet, kuten jännitys, ahdistus, kauhistuminen, epävarmuus, yksinäisyys, huoli ja nolostuminen, ovat osa ihmisyyttä ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. Pelko voi herättää myös vihan tunteen, joka kohdistetaan muihin itsensä suojelemiseksi.

Keskustele parin kanssa:

Millainen rooli pelolla ja sen lähitunteilla mahdollisesti on erilaisten katsomusten välisessä kohtaamisessa? Mihin erilaiset tuntemukset perustuvat? Keksi ainakin kolme esimerkkiä katsomusten väliseen kohtaamiseen tai katsomuksiin suhtautumiseen liittyvistä tunteista.

Millaisia seurauksia pelolla ja sen lähitunteilla voi olla eri ryhmien välisille suhteille yhteiskunnassamme ja maailmalla?

Jos pelko ja sen lähitunteet ovat konfliktien taustalla, olisi tärkeää vaikuttaa niihin varhaisessa vaiheessa. Millaisia keinoja olisi lieventää pelkoa ihmisryhmien välillä?

TEHTÄVÄ 5 MALLIVASTAUS

1. Pelko ja sen lähitunteet ovat osassa erilaisten katsomusten välistä kohtaamista. Pelon ja sen lähitunteiden roolit vaihtelevat tilanteesta toiseen riippuen henkilöiden omista uskomuksista. Esim. pelko uhasta yhdistyy fundamentalismiin ja ekstremismiin eri katsomuksissa, jännitys ja epävarmuus liittyy tärkeinä pidettyihin kohtaamisiin, nolostuminen jos kokee tehneensä virheen, jne.

2. Pelko ja sen lähitunteet voivat näkyä pienenä kohtaamisiin liittyvänä jännityksenä ja joinain ennakkoluuloina sekä vihapuheena, vihamielisenä käytöksenä ja jopa vainoina. Tällaiset tunteet voivat olla osatekijä myös siinä, että ihminen lähtee mukaan fundamentalistisiin ja ekstrimistisiin ryhmiin.

3. Esimerkiksi koulutuksen avulla tiedon lisääminen ja erilaisten ennakkoluulojen purkaminen voi vähentää pelkoa ja sen lähitunteita. Samalla olisi myös tärkeää opettaa myötätuntoa sekä virheiden tekemisen hyväksymistä. Uskontolukutaito ja kriittisen ajattelun taidot ovat myös tärkeitä. Kriittisen ajattelun avulla voidaan purkaa esimerkiksi tunteisiin vetoavia pyrkimyksiä luoda kahtiajakoa erilaisten ryhmien välillä.

TEHTÄVÄ 6: KATSOMUKSELLISET RYHMÄT JA KYSYMYSTEN ASETTELUN TAITO

Tarvitset: tietokoneet tai tabletit, tehtävänanto ja vaihtoehdot työskentelyalustalta tai taululta

Teema: tutustuminen erilaisiin katsomuksellisiin ryhmiin

Työskentely: työskentely itsenäisesti tai pareittain

Kesto: 45 min

Maailmassa on paljon erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia ryhmiä.

Tarkastelkaa alla listattuja Suomessa toimivia ryhmiä ja pohdi, mitkä niistä ovat tuttuja ja mitkä tuntemattomampia. Valitkaa jokin itselleni tuntemattomampi katsomuksellinen ryhmä — uskonnollinen tai uskonnoton — ja tutustukaa siihen etsimällä siitä tietoa netistä n. 10 minuuttia.

Erilaisia katsomuksellisia ryhmiä:

Kristilliset ja kristillisperäiset liikkeet: luterilaiset kristityt, katolilaiset kristityt, ortodoksikristityt, helluntailaiset, adventistit, lestadiolaiset, Jehovan todistajat, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkko

Uskonnollisia ryhmiä: juutalaisuus, islam, Hare Krishna-liike, bahá'í-usko, buddhalaisuus, taolaisuus, sikhiläisyys, mandealaisuus, wiccalaisuus, Karhun kansa

Uskonnottomia ryhmiä: Suomen Humanistiliitto, Vapaa-ajattelijat

Etsittyänne tietoa pohtikaa, mitä haluaisit kysyä ryhmään kuuluvalta henkilöltä, jos hän seisoisi edessäsi nyt ja vastaisi mielellään katsomustaan koskeviin kysymyksiin. Esittäkää ainakin kolme ryhmään kuuluvan katsomukseen liittyvää kysymystä. Muistakaa, että hyvä kysymys ei ole hyökkäävä tai loukkaava, vaan sellainen, joka auttaa sinua ymmärtämään henkilöä paremmin. Muistakaa myös, että hyvässä dialogissa jokainen edustaa itseään.

Huomaatte, että teitä mietityttää toisen uskomus tai käsitys ja olette ehkä asiasta eri mieltä. Kirjoittakaa muutama kysymys, joita voisitte kysyä katsomuksen edustajalta teitä mietityttävästä asiasta. Kysymys voi tuoda esiin kriittisyyttenne, mutta ei tee vääriä yleistyksiä tai leimaa ennalta toisen ryhmää tai pane turhaan sanoja toisen suuhun. Kirjoita siis muutama kriittinen, mutta toista kunnioittava, kysymys.

Tarkistakaa vielä kysymyksenne ennen niiden esittelyä:

- Sisältääkö kysymyksenne loukkaavia tai tuomitsevia sanoja?
- Sisältääkö kysymyksenne yleistyksen tai oletuksen?
- Saako vastaaja puhua omasta puolestaan, jos kysyt häneltä tämän kysymyksen?

Esimerkki:

- Miksi kristityt tuomitsevat aina eri tavalla ajattelevia? ✗
- Mitä ajattelet niistä, jotka eivät usko samalla tavalla kuin sinä? ✓

Voitte keskustella kysymysten pohjalta myös seuraavista:

- Miltä vastaajasta tuntuu vastata tällaiseen kysymykseen? Mitä hän pääsee kertomaan katsomuksestaan?
- Millaista tietoa voitte saada vastauksesta? Millä tavalla vastaus saattaa murtaa kysyjän ennakkoluuloja?

Esitelkää lopuksi ryhmässä toisillenne ryhmät, johon tutustuitte ja millaisia kysymyksiä esittäisitte. Voitte miettiä ryhmässä, mitä muita kysymyksiä voisi vielä esittää tai voisiko kysymykset muotoilla vielä jotenkin paremmin.

TEHTÄVÄ 7: NÄE JA NIMEÄ HYVÄ

Tarvitset: ohjeet taululla ja paperia tai tehtävänanto työskentelyalustalla

Teema: katsomukset

Työskentely: itsenäinen tai pareittain ja ryhmässä työskentely

Kesto: 15-30 min

Muistelkaa ryhmässä, mitä erilaisia katsomuksia tiedätte (uskonnot, uskonottomuus, jne.) ja pohtikaa, mistä asioista ja opeista pidätte ja arvostatte kyseisessä katsomuksessa. Nimetkää ainakin kolme katsomusta ja laatikaa näille jokaiselle vähintäänkin kolmen kohdan lista siitä, mitä arvostatte kyseisessä katsomuksessa. Valitkaa itsellenne vieraampia katsomuksia, ei omaa katsomustanne.

Esitelkää ajatuksenne toisillenne ryhmissä.

Vinkki: Tätä tehtävää voi käyttää myös maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten kertaamisessa tai yhteisymmärrysviikon juhlistuksissa!

TEHTÄVÄ 8: 10 OHJETTA PAREMPAAN KATSOMUSTEN VÄLISEEN DIALOGIIN ARJESSA

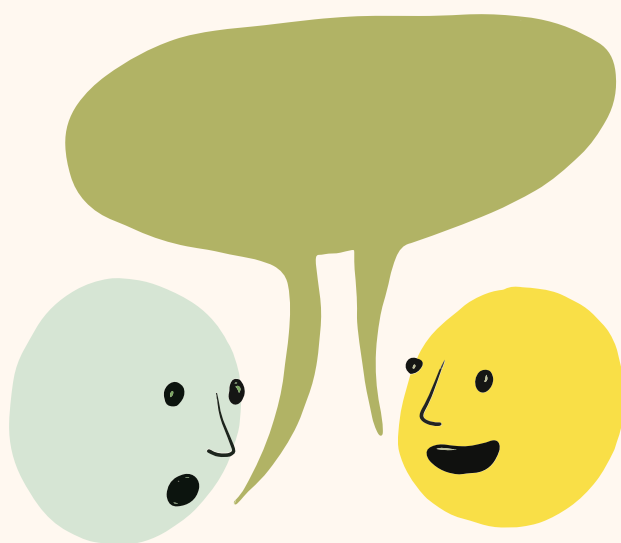
Tarvitset: paperia tai pahvia ja ohjeet taululla tai ohjeet ja työskentely työskentelyalustalla

Teema: dialogi, katsomukset

Työskentely: ryhmässä työskentely

Kesto: 15-30 min

Mitä neuvoja antaisitte henkilöille, joita jännittää olla vuorovaikutuksessa eri katsomuksista tulevien ihmisten kanssa? Laatikaa 10 kohdan ohjeistus siitä, miten me ihmiset voisimme olla paremmin vuorovaikutuksessa ja yhteisymmärryksessä erilaisista uskonnollisista ja maailmankatsomuksellisista taustoista olevien kanssa.

TEHTÄVÄ 9: KATSOMUSTEN NÄKYMINEN KOULUSSA JA YHTEISKUNNASSA

Tarvitset: kysymykset taululle tai työskentelyalustalle

Teema: koulun toiminta ja katsomukset

Työskentely: keskustelua ryhmissä

Kesto: 20 min

Pohditaan luokassa erilaisten uskontojen ja katsomusten näkymistä koulussa.

1. Miten katsomukset näkyvät koulussanne?
2. Mitkä katsomukset näkyvät, mitkä eivät?
3. Miten koulussanne suhtaudutaan, jos joku käyttää näkyviä uskonnon tunnusmerkkejä tai puhuu katsomuksestaan?
4. Mitä syitä katsomusten näkymiselle tai näkymättömyydelle on?
5. Millainen olisi ihanteellinen koulu katsomusten tasa-arvoisuuden kannalta? Entä millaista olisi katsomusten tasa-arvon kannalta ihanteellinen yhteiskunta tai maailma?

VINKKEJÄ KOULULLE

Monet kokevat uskontojen koulussa näkymiseen liittyvän keskustelun vaikeaksi. Keskusteluissa usein korostuu negatiivinen uskonnonvapaus, jonka kautta puolletaan näkemystä siitä, että uskonnon ja uskontojen ei kuuluisi näkyä tai kuulua. Uskonnonvapauteen kuuluu kuitenkin myös positiivinen uskonnonvapaus eli kunkin oikeus harjoittaa uskontoaan. Onko katsomuksellista neutraaliutta siis uskontojen näkymättömäksi tekeminen vai tulisiko pyrkiä siihen, että jokaisen katsomus saisi näkyä ja niitä voitaisiin myös koulussa juhlistaa? Voisiko koululla toivottaa samalla tavoin hyvää ramadania kuin hyvää pääsiäistä?

Tässä joitain vinkkejä materiaaleista, tapahtumista ja keskustelun aiheita, joita koululla voitaisiin käydä.

VINKKEJÄ MATERIAALEISTA JA TAPAHTUMISTA:

Juhlakalenteri

Juhlakalenterista löydät tietoa moninaisista juhlista ja niiden vietosta niin Suomessa kuin maailmalla. Juhlakalenteriin voit tutustua suomeksi ja ruotsiksi.

Juhlakalenteria voi hyödyntää koulussa tekemällä näkyväksi, kuinka monia erilaisia juhlia vuoden aikana vietetään. Juhlakalenteri voisi vaikka näkyä ajoittain koulun ilmoitustaululla tai katsomusaineiden tunneilla voisi kuun alussa aina kurkata, mitä juhlia tässä kuussa tai tällä viikolla vietetään. Koululla voi myös huomioida kaikkien koulua käyvien nuorten uskonnollisia juhlia toivottamalla nuorille hyvää juhlapäivää.

Yhteisymmärrysviikko

YK:n uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikkoa vietetään vuosittain helmikuun 1. viikolla. Yhteisymmärrysviikkoa voi viettää koulussa monin eri tavoin:

- Tutustu yhteisymmärrysviikon [Dialogitaitajat](#) -kampanjaan ja sen tehtäviin
- Tee [yhteisymmärrysviikon tehtäviä ja kuuntele aamunavauksia](#)
- Tee luokkasi tai ryhmäsi kanssa [#yhteisymmärrysteko](#) ja osallistukaa kilpailuun. Osallistua voi ympäri vuoden!
- [Tilaa Dialogikasvatuksen uutiskirje](#) ja pysy kärryillä yhteisymmärrysviikon dialogiuutisista!
- Tututustu myös [Yhteisymmärrysviikon oppaaseen](#), joka antaa näkökulmia ja vinkkejä katsomusdialogiin

Dialogitaitajat

Dialogitaitajat-kampanjan sivuilta löytyy monipuolisesti erilaisia materiaaleja sekä lisää tehtäviä, joiden avulla voi käsitellä katsomusdialogiin liittyviä teemoja.

- [Vinkkejä alueelliseen katsomusten ja koulujen väliseen yhteistyöhön](#)
- [Vinkkejä asiantuntijavierailujen ja lähivierailujen järjestämiseen](#)
- [Vinkkejä dialogiseen työskentelyyn ja tehtäviin](#)
- Tietoa [dialogitaidoista](#)

Katsomusdialogi.fi

Katsomusdialogi.fi sisältää moninaisesti erilaista sisältöä kulttuuri- ja katsomustietoiseen kasvatukseen. Löydät esimerkiksi materiaalipankista vinkkejä ja materiaalia dialogitaitojen harjoitteluun ja kulttuurisesti, katsomuksellisesti ja kielellisesti vastuullisen pedagogiikan vahvistamiseen. Katsomusdialogi.fi-sivustolta löydät myös tietoa ajankohtaisesti dialogikasvatukseen liittyvistä koulutuksista.

Vinkkejä koulussa käytäviin keskusteluihin:

Pohtikaa koulun henkilöstön kanssa “katsomusten näkyminen koulussa ja yhteiskunnassa”-tehtävään liittyviä kysymyksiä. Voisiko erilaiset juhlat näkyä esimerkiksi koulussanne? Vihjeitä näkyvyyteen voi ottaa yllä olevista materiaali- ja tapahtumavinkeistä.

